

ԹԻԻ 3

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ
ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻ

ԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎՈՅ

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ 1913-14 ՇՐՋԱՆԻ
ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԱԿԱՆ ՎԵՐԱԿԱԶՄՈՒԹԵՆԷՆ ԵՏՔԸ

ՆԻՍՏ Գ .

17 Մայիս 1913

Տպագրութիւն Ռ. ՍՍ.Գ.Ա.ԵԱՆ
ՀԱՆՈՒԹԻՄ, Գուրջունյու Խան, Թիւ 7, Կ. ՊՕԼԻՍ

1913

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՔ

ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՔ

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆՔ

(Ա. Վիճակ)

1. Տ. Եղիշէ Արքեպ. Դուրեան
2. Տ. Վահրամ յ Մանկունի
3. Տ. Զարմայր քհնյ. Կէզիւրեան
4. Տ. Տրդատ Բհնյ. Պօլաճեան

(Բ. Վիճակ)

5. Տ. Մաղաքիա Արքեպ. Օրմանեան
6. Տ. Գրիգորիս Ծ. Վ. Պալազեան
7. Տ. Երուանդ Ծ. Վ. Բէրտահեան
7. Տ. Սմբատ Ծ. Վ. Գազազեան

(Գ. Վիճակ)

9. Տ. Հմայեակ Արքեպ. Դիմաքսեան
10. Տ. Մաղաքիա Եպիս. Տէրունեան
11. Տ. Միքայէլ քհնյ. Աշճեան
- 12.

(Դ. Վիճակ)

13. Տ. Արիստակէս Ա. Քահ. Զիգմէճեան
14. Տ. Խորէն յ Զարուծիւնեան
15. Տ. Յուսիկ յ Քաջունի
16. Տ. Տաճատ յ Փաշաեան

(Ե. Վիճակ)

17. Տ. Եզնիկ Ծ. Վ. Պապեան
18. Տ. Հմայեակ Քահ. Էքսէրճեան
19. Տ. Բաթող յ Թազմճեան
20. Տ. Արէլ յ Երէջեան

ԱՇԽԱՐՀԱԿԱՆՔ

(Ա. Վիճակ)

Եյուպ Ս. Եղիա

21. Օննիկ էֆ. Մինասեան

Խաւարիկ

22. Պետրոս յ Հալաճեան
23. Սմբատ յ Քեաթիպեան
24. Պետրոս յ Խօրասանեան

Մագրի-գիւղ

25. Երուանդ էֆ. Պէլազճեան
26. Թազուր յ Արեւեան
27. Տօթ. Ի. յ Մալխասեան
28. Յակոբ յ Պօլաճեան
29. Յովհաննէս յ Խազուլեան
30. Սարգիս յ Պէհրէեան

- 31.

Պէօյիւսէրէ

32. Աբշակ յ Ալպօյաճօսան
33. Յովսէփ յ Գազազօսան

Սան-Սթէֆանօ

34. Դէորդ էֆ. Ասլանեան

Օրքարիւղ

35. Խաչիկ էֆ. Սըվաճեան
36. Տօթ. Ստեփան յ Թէրզեան

(Բ. Վիճակ)

Բերա-Գասրմ-փաշա

37. Արամ էֆ. Հալաճեան
38. Մանուկ յ Ազարեան
39. Յակոբ յ Էսաեան
40. Ստեփան յ Գարաեան
41. Տօթ. Վահրամ յ Թորգոմեան
42. Տիրան յ Կիւմրի-Զիլէրտան
- 43.
- 44.
- 45.

Գարբալ-գնալը

46. Ա. էֆ. Վոսմեան

Գուրուշէմէ

- 47.

Պէշիքաւ

48. Միհրդատ էֆ. Հայկազն

Ֆէրիգիւղ

49. Եղուարդ էֆ. Գարակէօզեան
50. Հրանտ յ Ասատուր
51. Մարկոս յ Նաթանեան
52. Յակոբ յ Պահրի

(Գ. Վիճակ)

Գասիգիւղ

53. Անտոն էֆ. Թարազ
54. Աղասի յ Աղասեան
55. Եղուարդ յ Շիրինեան
56. Ներսէս յ Օհանեան
57. Սարգիս յ Էսմէրեան
- 58.
- 59.

Եէնի-Գարու

60. Պենոն էֆ. Տէլիքմէնեան
61. Վահան յ Փափազեան

Պալաթ

62. Տօթ. Կաբապետ էֆ. Եաղուպեան
63. Յարութիւն յ Մոստիչեան
- 64.
- 65.

Սկիւտար Եէնի Մահալլէ

66. Թորգոմ էֆ. Պօլաճեան
67. Հմայեակ յ Խոսրովեան
68. Վահան յ Սուբէնեան

ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

ԲԱՑՈՒՄ 1913—1914 ՆԱՏԱՇՐՁԱՆԻ

ՆԻՍՏ Գ.

17 ՄԱՅԻՍ 1913

ՆԱԽԱԳԱՀ.— Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԻՔ ՀԱՅՐ

ԱՏԵՆԱՊԵՏ.— ՏՕԲԹ. ՏԱՂԱԽԱՐԵԱՆ ԷՔ.

ՕՐ Ա. Կ ԱՐ Գ

Տեղեկատուութիւն Ազգ. Վարչութեան, Եպարխոսին մօտ կաւարուած դիմումի եւ յիշատակագրի մասին (դռնփակ):

ԲԱՑՈՒՄ ԺՈՂՈՎՈՑ

ԱՏԵՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՔ

ԱԶԳ. ԵՐԵՍՓՈԽԱՆ Մ. ԷՖ. ԳՕԶՈՒՆԵԱՆԻ

ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻԻ

Նիստը տեղի ունեցաւ Ղալաթիոյ Խորհրդարանի մէջ և ժամը 3ին, ատենանը բացուեցաւ և ներկայութեան 55 երեսփոխաններու, որոնց թիւը յետոյ յանգեցաւ 78ի:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ.— Դիւանս ցաւ ի սիրտ կը ծանուցանէ մահը Ազգ. Երեսփոխան Միսաք էֆ. Գօշուհեանի: Հանգուցեալը ամէնուս ծանօթ է իբրեւ հրապարագիր, և խմբագրագետ «Ժամանակ» օրաթերթի: Սահմանադրութեան հռչակումէն ի վեր մեր ընկերը գտնուած է այս ժողովին մէջ, կը

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Ժողովը կ'ընդունի՞:

Տ. ՀՄԱՅԵԱՆԻ ՍՐԲԱԶԱՆ. — Ծանր պաշտոն մը չէ, սակայն պէտք է մերժել հրաժարականը:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Կը խնդրենք Նորին Ամենապատուութենէն որ ետ առնէ իր հրաժարականը և իր երկարամեայ փորձառութիւնը ի սպաս բերէ ժողովին:

Տ. ՄԱՂ. ՕՐՄԱՆԵԱՆ ՍՐԲԱԶԱՆ — Չեմ կրնար:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Նորին Ամենապատուութիւնը կը պնդէ իր հրաժարականին վրայ, ժողովի քուէին կը ձգեմ խնդիրը:

(Յետ քուէարկութեան)

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Ժողովին աւագ մեծամանութիւնը կը մերժէ հրաժարականը: Կը խնդրենք Նորին Ամենապատուութենէն որ ետ առնէ զայն և հաւանի ժողովի կամբին:

Տ. ՄԱՂ. ՕՐՄԱՆԵԱՆ ՍՐԲԱԶԱՆ. — Կը հաւանիմ:

ՆՈՐԸՆՏԻՐ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՆԵՐ

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Պիտի կարգադրուի Վարչութեան պաշտօնագիրը՝ Սղեղի, Ամասիոյ և Էյուպի երեսփոխանական ընտրութեանց մասին:

(Ատենադպիր էֆ. կարգաց հետեւեալ պաշտօնագիրը). —

Վսեմաշուք Ատենապետ էֆէնտի

Ազգ. Երեսփ. Ընդհ. Ժողովոյ

Մայրաքաղաքի Էյուպի թաղէն Առաջին վիճակաւ դադարեալ մէկ երեսփոխանին տեղ՝ ըստ հրահանգի Պատրիարքարանիս այս անգամ նոր ընտրութիւն կատարուած և Մայիս 14 թուականաւ տեղեկագրով ներկայացուցած է արդիւնքը, յորմէ կը տեսնուի թէ քուէից բա-

ցորձակ առաւելութեամբ Ազգ. Երեսփոխան ընտրուած է Օննիկ էֆէնտի Մինասեան:

Նոյնպէս. Ազգ. Երեսփ. վիճակէն՝ երկրորդ վիճակաւ դադարեալ երեսփոխանին տեղ՝ ըստ հրահանգի նոր ընտրութիւն կատարուած և գաւառական ընդհանուր ժողովոյ կողմէ ապրիլ 27 թուականով ուղարկուած է տեղեկագիրը, յորմէ կը տեսնուի թէ՝ քուէից բացարձակ առաւելութեամբ Ազգ. Երեսփոխան վերընտրուած է Սերովբէ էֆէնտի Նորատունկեան:

Իսկ Ամասիոյ — Մարզուանի վիճակէն հրաժարեալ երեսփոխանին տեղ՝ ըստ հրահանգի նոր ընտրութիւն կատարուած և տեղեկացաւ առական ընդհանուր ժողովոյ կողմէ Ապրիլ 21 թուականաւ ուղարկուած է տեղեկագիրը, յորմէ կը տեսնուի թէ՝ քուէից բացարձակ առաւելութեամբ Ազգային երեսփոխան ընտրուած է Տիգրան էֆ. Մարտիկեան:

Ազգային Կեդր. Վարչութեան Բաղադրական Ժողովը Սահմանադրութեան 81րդ, յօդուածին համաձայն ստուգելով նորնոր երեսփոխաններու ընտրութեան պայմաններն, ըստ ամենայնի համաձայն գտաւ Սահմանադրութեան տրամադրութեանց: Հետեւորար, ընդ գործս պատկառելի ժողովիդ կը մատուցանէ ընտրական տեղեկագրերը:

Մնաժք Յարգանք

Ի դիմաց Բաղադրական Ժողովոյ

Դեր Ատենադպիր

Ատենապետ

Ա. Յ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ

Ս. ԳԱՐԱԵԱՆ

17 Մայիս 913

(Ատենապետ էֆ. ոոյն ընտրութիւնները քուէի դնելով ժողովը ընդունեց միաձայնութեամբ հետեւորար Էյուպէ երեսփոխանական հոչակեց Օննիկ էֆ. Մինասեան, Ամասիոյ — Մարզուանէ Տիգրան էֆ. Մարտիկեան Սզերգէ Սերովբէ էֆ. Նորատունկեան)

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ԽՆԴԻՆ ՄԱՍԻՆ

ԺՂՈՎԻ ՄԵԾԱՄԱՍՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՅԸ

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Ս. Էջմիածնի դիւանէն գրութեամբ մը մեզ խրկուած են Երուսաղէմէ ի մայրաթոռ ուղղուած հեռագրեր

վերջին անցքերու մասին ու Պարգեւ էֆ ի բողոքը միաբաններու մասին: Վարչութիւնը անցեալ նիստին իրաց վիճակը հաղորդած էր մեզ արդէն իր ուրոյն տեղեկագրով և այդ հեռագիրներն ալ կը հաստատեն անոնց բովանդակութիւնը: Արդէն խնդիրն ալ օրակարգի վրայ է:

ՏՕԲԹ. ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ ԷՖ. — Բժշկական վկայագիր կցուած է այդ միաբաններու տեղեկութեանց:

Ա. ԳԱՂՊԱՐԵԱՆ ԷՖ. — Պէտք է խրկել այդ առթիւ կազմուած խորհրդարանական յանձնաժողովին:

Յ. ՇԱՀՐԻԿԵԱՆ ԷՖ. — Անցեալ նիստին Խորհրդարանական Յանձնաժողովի ընտրութիւն կատարուեցաւ ես ալ ընտրուեցայ Բայց այդ ընտրութիւնը օրինական չէ եղած Նոյն իսկ ներքին կանոնագրի տրամադրութեանց համաձայն չէկատարուեր: Ներքին կանոնագիրը 36 ձայների մեծամասնութիւն կը պահանջէ, չնայելով որ ատոր մէջ ալ բողոքովն տարբեր համոզում ունիմ: Բայց քանի որ դորձագրութեան մէջ է, և այն օրը, քուէարկութեան մասնակցողներու թիւ 36էն ալ պակաս է եղած: Ես չեմ ընդունիր և չեմ ուզեր օգտուիլ պակասաւոր արդիւնքներէ:

ՀԱՅԿ ԽՕՃԱՍՍՐԵԱՆ ԷՖ. — Սահմանադրութեան տրամադրութիւնը այդ մասին չատրացորոշ է: 71 ով նիստը կը գումուի և որոշումները կը տրուին քուէից մեծամասնութեամբ ըստ կանոնագրի: 36ի սիստիմը կանոնագրին հին տրամադրութիւնն է, որ անտեղութեանց դուռ բանալուն համար չէ գործադրուած: Օրինական մեծամասնութիւնն է մայր 71ի վրայ հաշուելով: Իսկ որոշող ձայներու 24ը երբէք գոյութիւն չունի: Արդ, ներկայ պարագային մէջ, երբ ժողովը բացուած է մեծամասնութեամբ, ով որ մեկնած է և չէ մասնակցած քուէարկութեան, ձեռնպահ կը նկատուի և կատարուած ընտրութիւնը օրինաւոր: Շահրիկեան էֆ. ապահով թող ըլլայ և ու է իսկաւարութիւն չունենայ, կրնայ շարունակել իր պաշտօնը: որովհետեւ օրինական է կատարուած ընտրութիւնը:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ — Կը յուսանք որ գումաց Շահրիկեան էֆ:

Յ. ՇԱՀՐԻԿԵԱՆ ԷՖ. — Խօսաարեան էֆ. ժողով լսել չէ և ոչ ալ ներքին կանոնագիր ունի նրա ասածները կանոնագիրը կըսէ 36 ձայնի ամբողջութեան ներկայութեամբ է որ ու է քուէարկութիւն կը կատարուի: Իսկ այդ ընտրութեան մէջ 36 ալ ներկայ չէ եղել: Միայն մի ձեռնպահ եղել է, և ես էի այդ:

Հ. ԱՐԱՄԵԱՆՅ ԷՖ. — Շատ ճիշդ է այդ: Ժողովս առաջին անգամ չէ որ այդ տեսակ և աւելի կարեւոր խնդիրներու համար քուէարկութիւն կը կատարէ այդ ձեւով: Բայց Շահրիկեան էֆ. ինքը ներկայ էր այդ ընտրութեան և դո՛ւ մնաց:

Յ. ՇԱՀՐԻԿԵԱՆ ԷՖ. (Ընդմիջելով). — Այդպէս մի բան չըսի ես այն օրը: Խնդրեմ իմ չարած գործերի համար վերագրումներ չընէք:

Հ. ԱՐԱՄԵԱՆՅ ԷՖ. (Շարունակելով). — Հոս կատարուած գործերը մէջտեղն են, երեսփոխանները ազատօրէն իրենց քուէն տուին, բողոքով մը եթէ լինէր անմիջապէս պիտի բողոքէր և Շահրիկեան էֆ. չկատարեց իր այդ իրաւունքը:

Յ. ՇԱՀՐԻԿԵԱՆ ԷՖ. (Ընդմիջելով). — Ես կատարեմ եմ:

Հ. ԱՐԱՄԵԱՆՅ ԷՖ. (Շարունակելով). — Ես հակասական կը գտնեմ այդ ընթացքը: Ինքս լսեցի թէ ան ոչ միայն չորոգեց այլ և գործին մղում ալ տուաւ, իր պաշտօնակիցները Բերա հրաւիրեց, և ես ուրախ եղայ որ Սահրիկեան այս կնճիռը չուտով պիտի լուծուի: Եւ հիմա կը ցաւիմ որ այս հրաժարականը մէջտեղ կուգայ: Պէտք է վերջ տալ այս ձգձգումին և դիւանը ազգարարէ Յանձնախումբին որ երթայ վերջացնէ իրեն յանձնուած գործը:

Մ. ՆԱԹԱՆԵԱՆ ԷՖ — Նախ՝ ներելի չէ որ այդ խնդրին մասին խօսինք հոս: Հրաւեր մը ունինք ձեռքերնիս, որուն մէջ օրակարգի միակ խնդիր մը կայ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Ատենական գործողութիւններ են:

Մ. ՆՊԱՆԵԱՆ ԷՖ. — Ներքին չէ սակայն ատենական գործողութիւնն օգտուիլ և հրաժարական տալ. անմիջապէս օրուան խնդրին պէտք է անցնինք նկատի չառնելով հրաժարականը:

Դ. ՏԵՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ ԷՖ. — Անցեալ նիստին ես իմ ընկերներու հետ բանաձև մը ներկայացուցինք, որ կէտի մը մէջ կը տարբերէր միւսէն, մեր բանաձևը մերժուեցաւ և ընդունուածը 30 ձայն ալ չառաւ: Հիմա ալ պատճառ չկայ որ այդ կէտին համար հրաժարական տայ, Շահրիկեան էֆ.ի առարկութիւնը ներքին կանոնադրի բոլորովին հակառակ է, 36ի միութիւնը կը փնտռուէր, երբ 71ի մեծամասնութիւնը պահած ըլլայինք և այդ միջոցին օրինակ 40 կամ 50 երեսփոխաններ եթէ ներկայ ըլլային, այն ատեն, ըսուած է, ներկաներէն գոնէ 36ը միաձայն պէտք է ըլլան: Բայց այն օրէն որ օրինական սեպուեցաւ ընտրուածներու կէսէն մէկ աւելին նկատել մեծամասնութիւն, տրուած որոշումները օրինաւոր նկատուած են և պէտք է նկատուին: Եթէ նիստի մը սկիզբէն օրինական մեծամասնութիւն ունէր ժողովը, մինչև որ երեսփոխաններու կողմէն առարկութիւն չըլլայ թէ ժողովը կորսնցուցած է իր մեծամասնութիւնը թիւի խնդիր չըլլար և բացակաները ձեռնպահ մնացած կը սեպուին: Ուրեմն Շահրիկեան էֆ.ի յարուցած խնդիրը և մանաւանդ ասանկ ատենական գործողութեանց մէջ կարելի չէ նկատի առնել: Ուստի քանի որ այն ատեն չբողոքեց, ընդունեց և մասնակցեցաւ, ուրեմն այդ ընտրութիւնը օրինաւոր է եղած:

ՀՐԱՆՏ ԱՍԱՏՈՒՐ ԷՖ. — Ներքին կանոնադրին այդ տրամադրութիւնը 71 հոգիի մեծամասնութեան մասին չէ, այլ իսկական և օրինական մեծամասնութեան մասին և Շահրիկեան էֆ.ի առարկութիւնը շատ տրամաբանական է. եթէ Տէր Մովսէսեան էֆ.ի ըսածը ճիշդ ըլլար, այն ատեն 10 հոգիով ալ օրոշում պէտք է տայինք: Այդ տրամադրութեան էութիւնը այն է որ, ժողովը երբ 36էն աւելի պակաս թիւ կ'ունենայ, իր

օրինական հանգամանքը կը կորսնցնէ: Ուրեմն երբ այդ ընտրութեան ատեն ատենագրութեան մէջ արձանագրուած է միայն մէկ ձեռնպահ, չենք կրնար բացականերն ալ ձեռնպահ նկատել: Շահրիկեան էֆ.ի հրաժարականը կրնայ ենթարկուիլ ժողովիս հաւանութեան: Նոյն իսկ, քանի որ այժմ ժողովը իր մեծամասնութիւնը ունի, Դիւանին կողմէ կրնայ ամբողջ Յանձնախումբին ընտրութիւնը ժողովիս քուէին ենթարկուիլ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Քանի որ այսօր ուրիշ աւելի կարեւոր խնդրի մը համար հոս հաւաքուած ենք, կարծեմ այդ խնդիրը կրնանք յետաձգել: Գալով Հրանտ Ասատուր էֆ.ի առաջարկին, զրաւոր հրաժարական չունինք որ նկատի առնենք զայն: Առայժմ ուրեմն կը փակենք խնդիրը:

Յ. ՇԱՀՐԻԿԵԱՆ ԷՖ. — Այս կարեւոր խնդիրը կարելի չէ յետաձգել: Գոնէ անոնք որ կըսեն թէ այն օրը քուէարկութեան միջոցին ես չբողոքեցի, պէտք է զիտնան որ ես ձեռնպահ մնայէ յետոյ, երբ վերջացաւ քուէարկութիւնը, մօտեցայ դիւանին և ըսի. «Աս օրինական է» այդպէս չըսի, Ատենապետ էֆ.:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Այո՛ այդպէս ըսիք:

Յ. ՇԱՀՐԻԿԵԱՆ ԷՖ. (Շարունակելով). — Ձեռնակեր օգտուիլ օրէնքի չեղումներէն. ճիշտ է եւ ընդունեցի ընտրութիւնս, պայմանով որ վերջը ժողովիս բերեմ խնդիրը և օրինական ձեւի վերածել տամ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Ուրեմն քուէի գնենք Հրանտ Ասատուր էֆ.ի առաջարկը:

Պ. ՓԱՓԱՋԵԱՆ ԷՖ. — Հրանտ Ասատուր էֆ.ի առաջարկը օրինական է և էական: Իսկ մենք ինչպէս փարտեք ենք: Յորմէնեա՛ն ժողովը վճռեց մէկը զնել օրինական մեծամասնութիւնը իսկական մեծամասնութիւնը ընդունեց, ինչ որոշում ալ տրուած է այդ ձեւով եղած է, այսինքն մեծամասնութիւնը հոս՝ ներկայութեան տոմարին մէջ ստորագրած և մեկնելէ յետոյ, տրուած որոշումները վաւերական համարուած են:

ՋԱՅՆԵՐ. — (Ընդմիջելով) Եւ տար կամ հինգ հոգիով քուէարկութիւն եղած:

Պ. ՓԱՓԱՋԵԱՆ ԷՖ. — (Շարունակելով) Ես համաձայն եմ որ քուէարկութեան ատեն գոնէ 36 հոգի ներկայութիւնը անհրաժեշտ սեպուի: Նախ այդ սկզբունքի խնդիրը որոշենք հիմա:

Հ. ԽՕՃԱՍՍՐԵԱՆ ԷՖ. — Եթէ օրէնքը յարգենք, 36ի խնդիրը շատ որոշ է և հարկ անգամ չըլլար նկատի առնել: Կ'ըսեն թէ տասը հոգի կը մնան քուէարկութեան ատեն: Բայց օրէնքը կը հրամայէ որ Դիւանը տոմարէն ստուգէ թէ բոլոր ստորագրողները ներկայ են: Եթէ Շահրիկեան էֆ. այն ատեն բողոքէր կամ դիւանը այն ատեն հաշուած ըլլար, այդ քուէարկութիւնը չէր կատարուէր: Բայց երբ չէ բողոքուած և չէ հաշուած ուրեմն մենք մեր քուէին տէրն են, մենք մեծամասնութիւն ունէինք այն ատեն և բացակայները ձեռնպահ կը նկատենք: Քանի որ օրինական այդ կէտը գործադրուած չէ հետեւաբար նախորդ նիստի որոշումը և ընտրութիւնը նորէն քուէի դնելը պարզ անարգանք մըն է ժողովիս:

Վ. ԹԵՔԷՆԵԱՆ ԷՖ. — Ժողովը այնպիսի բաներով կը զբաղի որ Մայր Դիւանին պաշտօնն է, ինչպէս որ Ատենապետն ալ այնպիսի բաներ կ'ընէ որ ժողովիս կը վերաբերի: Եթէ դիւանը իր հեղինակութիւնը գործադրէր, ժողովը չպիտի ժամավաճառ ըլլար այս խնդրով: Ատենապետը օրէնքի գործադրութեան հսկելու պաշտօնն ունի, ժողովիս մէջ մի որոշումը ազգին ձայնը կը ներկայացնէ. հետեւաբար դիւանին պարտքն է հսկել որ այդ որոշումները օրինական ըլլան: Տեսէք կ'ըսեն, եթէ 10 անձեր մնան, քուէարկութիւն պիտի կատարուի: Բայց ատենապետին կ'իյնայ, նկատի առնել այս պարագան. եթէ ան չկատարէ իր պարտքը, երեսփոխանները յիշեցնելու են: Արդ, անցեալ նիստի, ինչպէս ԽՕՃԱՍՍՐԵԱՆ ԷՖ. ըսաւ, ոչ մէկ երեսփոխան յիշեցուց այդ էֆ. ըսաւ, ոչ մէկ երեսփոխան էֆ.ի ձեռնպահութիւնը փառս չէ: Բացակայութիւնն ալ ձեռնպահութիւն է՝ ժողովը նիստին սկիզբը մեծամասնութիւն ունէր, օրակարգին անցաւ, և

երեսփոխաններուն թիւը չհաշուուեցաւ, հետեւաբար ես հիմաւոր չեմ տեսներ եղած առարկութիւնները:

Դ. ՏԵՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ ԷՖ. — Օրինական դիտողութիւն մը, Ներքին կանոնադրի վրայ կը խօսինք, նայինք թէ ի՞նչ կ'ըսէ անոր 5)ՐԴ յօդուածը. իսկական մեծամասնութիւն կը փնտռուի այն ամէն խնդիրներու համար որոնք վիճարկութեամբ լուծելի են, իսկ այն խնդիրները որոնք ատենական գործողութեան կարգին մէջ կը գտնուին կրնան որոշուիլ ի ներկայութեան ու է թիւի: Մենք այսօր իսկական մեծամասնութիւնը ընդունած ենք և քանի որ որոշող ձայներու միաբանութիւն կար անցեալ նիստին, ուրեմն տրուած որոշումները վաւերական են քանի որ օրէնքը կ'ըսէ նաեւ որ բացակայները ձեռնպահներու կարգը կը սեպուին և չունին իրաւունք բողոքելու հետեւաբար ես Յանձնաժողովը կազմութիւնը անտուգելի կը գտնեմ և պէտք չեմ տեսներ այդ հրաժարականին:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Կր խնդրենք Շահրիկեան էֆ.էն, որ անհետեւանք թողու իր հրաժարականը:

ՇԱՀՐԻԿԵԱՆ ԷՖ. — Ատենապետը ժողովը չէ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Ով որ համաձայն է որ Յանձնաժողովին ընտրութիւնը օրինաւոր նկատուի, թող ձեռք վերցնէ:

(Մեծամասնութեամբ օրինաւոր նկատուեցաւ այդ ընտրութիւնը)

ՇԱՀՐԻԿԵԱՆ ԷՖ. — Իմ նպատակն ալ այս էր:

ՊԱՏՐԻԱՐԳՈՐԱՆԻ

ՎԵՐԱԿԱԶՄՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Ազգ. Վարչութիւնը գիրք մը ունի պատրիարքարանի վերակազմութեան ծրագրի քննութիւնը փութացնելու մասին:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ. — Նախաձեռնութեան դիւատին զրկենք, նկատի առնելու:

Ժ. ՍԱՅԱՊԱՆԵԱՆ ԷՖ. — Ասկէ առաջ ծրագիրը երկու նախաքննիչ դիւաններու զըրկուած է:

Ա. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ ԷՖ. — Ասիկա նախաձեռնութեան դիւանին կը վերաբերի, բայց ծրագիրը նախորդ նախաձեռնութեան դիւանին զըրկուած է:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Կը զրկենք նոր ընտրուածին:

ԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ՎԱԻԵՐԱՑՈՒՄ

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Այժմ վաւերացման կ'ենթարկեմ 1912 տարեշրջանի 10ՐԴ Էն մինչև 23ՐԴ նիստի ատենագրութիւնները:

Ժ. ՍԱՅԱՊԱՆԵԱՆ ԷՖ. — 17ՐԴ ին մէջ իմ անձիւս ուղղակի ակնարկութիւն մը կայ: Գ. Նէմցէ ԷՖ. ի ճառը հոս չկարդացուեցաւ և պէտք չէր ատենագրութեան մէջ անցնէր. հոն էր ակնարկութիւնը, եթէ հոս կարդացուէր անմիջապէս կրնայի պատասխանել իր հրատարակուած բանախօսութեան վերջին մէկ երկու խօսքերուն որոնք բեմական լեզուի անվայել կը նկատեմ:

Գ. ՆԵՄՑԷ ԷՖ. — Հոն՝ ուղակի Սայապաւեան ԷՖ. ի անձին չէ խօսքը, այլ ըսուած է «Քեզի պէսներ չատ» և զինքը անարգելու դիտումով չեմ ըրած այդ ակնարկը:

ԶԱՅՆԵՐ. — Ետ առաւ:

Ժ. ՍԱՅԱՊԱՆԵԱՆ ԷՖ. — Հոն անբաւականաւոր մը մասին կը խօսէինք ամէնքս ալ թեր կամ դէմ մանաւանդ խնդիրը սա է որ հոս չկարդացուած բան մը կը պահանջեմ որ չանցնի ատենագրութեան մէջ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Արդէն Նէմցէ ԷՖ. ետ առաւ այդպէս կ'արձանագրենք. և այդ ատենագրութիւնները վաւերացուած կը սե-

պենք: — Կայ նաև 1911ի տարեշրջանի 19ՐԴ նիստի ատենագրութիւնը, որ նոյն ատենի քարտուղար Տ. ԷՖ. Արփիարեանի հիւանդութեան պատճառով մինչև ցարդ չէր տպուած:

Յ. ՇԱՀՐԻԿԵԱՆ ԷՖ. — Պէտք էր առաջուց ազդարարուէր ժողովականներուն թէ ատենագրութիւններ կան վաւերացնելիք, որպէս զի մենք ալ կարդայինք: Այժմ ոչինչ չեմ յիշեր:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Ուրեմն առաջիկայ նիստին նկատի կ'առնենք այս վերջինը:

Օ Ր Ա. Կ Ա Ր Գ

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Կ'անցնինք այժմ օրակարգին և կը լսենք Վարչութեան յայտարարութիւնները:

Ա. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ ԷՖ. — 15 վայրկեան դադար տուէք:

ՀԱՅԿ ԽՕՃԱՍՍԱՐԵԱՆ ԷՖ. — Թող կարդացուի այժմ Վարչութեան տեղեկագիրը որպէս զի անոր մասին փոքր խորհրդակցութիւն մը ունենանք դադարի ատեն և պատրաստուինք:

ԶԱՅՆԵՐ. — Իրաւացի է:

Յ. ՇԱՀՐԻԿԵԱՆ ԷՖ. — Թերեւս Վարչութիւնը ինքը իր անկիւք յայտարարութեանց և այդ իսկ տեղեկագրի մասին պիտի խորհրդակցի և դրա համար դադար ուղեց, շատ անտեղի կը լինի մերժել:

ԱՏԵՆ. ԷՖ. — Ուրեմն դադար կուտանք:

(Կէս ժամ դադարէ ետք նիստը վերաբացուեցաւ ժամ 4. 15ին)

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Ժողովս վերաբացուած է, երեսփոխաններուն թիւը 76ի հասած է: Անմիջապէս օրակարգի կ'անցնինք: Խօսքը Վարչութեանն է:

Ս. ԳԱՐՍԵԱՆ ԷՖ. — (Վարչութեան կողմէ) Ինչպէս գիտէք, Օսմ. Սահմանադրութեան հռչակումէն վերջ երբ առաջին անգամ Ազգ. Վարչութիւնը կազմուեցաւ, 1—2 շաբաթ զանց ըրինք ու է գահագատ ներկայացրին, Բայց անապահովութեան գահագատները գաւառներէն սկսան իրարու յաջորդել. և բոլոր Վարչութիւնները դիմումներ կատարեցին սահմանադրական անդորրութիւն մը պահանջելու մեր գաւառներուն համար, բայց շարունակ և միեւնոյն խոտուումները եղան իրարու յաջորդող վարչութեանց, մինչև վերջին ատեններս և շարունակ քաղաքներ գրուեցան և ի դուր անցան: 1—2 ամիս առաջ, այս զբաղող պատերազմէն ետք՝ երբ Հայկական Հարցը Եւրոպայի Մեծ պետութեանց խորհրդակցութեան առարկայ եղաւ, և մամուլի մէջ հրատարակուեցաւ, պետական պաշտօնեաներէն շատերուն ալ յայտնի եղաւ: Այն ժամանակներէն սկսեալ կառավարութեան հետ մեր յարաբերութիւնը ձգտեցաւ: Հրամաններ կուտային գաւառները և կը ցուցնէին մեզի թէ բան մը կ'ընեն: Բայց մեր առած տեղեկութիւնները մեզի կը յայտնեն թէ՛ գաւառի գրեթէ բոլոր պաշտօնեաները ծանր ամբաստանութեան տակ բռնած են մեզ. սա՛ է որ, անոնք կ'ըսեն թէ՛ «Բան մը չկայ գաւառներու մէջ, ամէն ինչ անդորր է և երկիրը «նորմալ» վիճակի մէջ է. իսկ Հայերը խիստ վարպետորդի բլաշուն, Հայկական Խնդիրը վառ պահելու համար, եթէ պզտիկ բաներ մը ըլլան՝ կը մեծցնեն» Մէկ կողմէն առանց այս խօսքերուն ալ արդէն՝ այդ մտայնութիւնը բաւական ատեն կեդրոնի քով ալ վարկ ունեցաւ և արձագանգ գտաւ, միւս կողմէն կամ հաւատարմով անոնց խօսքերուն և կամ չհաւատալով Հայերու տուած տեղեկութեանց, ըստ անհիշի պատրուակ մը բռնեցին Պոլսոյ Թուրք պաշտօնեաները ամբաստանութիւնը և սկսան մեզի ըսել իբր մեր դիմումներուն պատասխան «Հասկցանք այդ գահագատները կարեւորութիւն չունին, կը չափազանցէք»: Իսկ Վարչութիւնը ինչ բնաւ, Վարչութեան սկզբունքը այս էր թէ՛ ջանք մը ունէր որ Հայերը զոհեր չիտան և չըլլայ թէ առանց Հայի բարենորոգումներ ըլլան, ապահովութեան խնդիրը արգելք չըլլայ բուն մեծ գործին: Հետեւաբար մեր առաջնորդներուն խիստ հրահանգներ տուինք որ ժա-

մը ժամին դէպքերը մեզի հաղորդեն, բայց չ'չափազանցեն երբէք, ստուգեն ամէն ինչ և նոյն իսկ տեղական իշխանութեանց միջոցով ստուգեն և ճշմարտութիւնը գրեն մեզ, որպէս զի մենք ալ կարելի եղածին չափ ճշգրիտ փաստաթուղթերու վրայ կատարենք մեր դիմումները, ապացուցուած իրողութիւնը դնենք տան էինք մեր առաջնորդներու տուած տեղեկութեանց չափաւորութեան վրայ: Բայց ահա, հակառակ ատոր ջարդի երկիւղը անհիշի կերպով երեւան եկած և շատցած է մեր հայաբնակ նահանգներու մէջ, ինչպէս հաստատեցին եկած չափաւոր լուրերն իսկ: Անոր համար դիմում կատարեցինք ներքին գործոց նախարարին, որ «Միւսթէշարին գացէք» ըսաւ մեզի, իբր թէ կարծեր է թէ գործաւ կատարն է եկողը՝ սովորական դիմումի մը նման, հակառակ անոր որ ըսուած էր իրեն թէ պատուիրակութիւն մըն է եկողը: Թէեւ ատիկա մեծ կարեւորութիւն մը չունի մեզի համար, անոնց քով բունի մասնի և լսելի տալ կարելի էր, բայց այս պարագան տիրող հոգեբանութիւնը, մտայնութիւնը ի յայտ կը բերէ: Այդ կերպով անոնք կ'ապացուցանեն թէ՛ բացարձակ կերպով անոնք համոզուած են որ չափազանցութիւններ են մեր տուած լուրերը, գրեթէ զրպարտութիւններ, որոնք պատրուակ են մեզ համար փախն խալիֆի ընելու Եւրոպայէն: Ահա ասոր դէմ է որ մենք բոլոր ուժով կը բողոքենք, որովհետեւ կեդրոնի այդ նոր ընթացքը գաւառի երեսներուն ձեռքը դէնք տուաւ. և անոնք մտածեցին թէ՛ «Զրպարտութիւն մը հանեցինք Հայերուն դէմ, լսուեցաւ այժմ ջարդ ալ ընենք, մեզի բան ըսող չըլլար. մենք կը ջարդենք և կ'ըսենք թէ՛ անոնք էրմէնիսթան կ'ուզենք ըսին՝ անոր համար ջարդեցինք» կ'ուզենք ըսին՝ անոր համար ջարդեցինք» Ահա այս վիճակին և մտայնութեան դէմ է որ բուն կերպով բողոքեցինք, ահա այս որ բուն կերպով բողոքեցինք համար է որ Ազգ. Ժողովանդը զգալնուս համար է որ Ազգ. Ժողովին եկանք և յայտարարեցինք թէ մեր միջոցները սպառած են: Ժողովս մերժեց մեր հրաժարականը և որոշեց Յիշատակագիր մը տալ: Նախ պիտի կարգամ այդ յիշատակագիրը յետոյ յիշատակագիրը տանող պատուիրակութեան խօսակցութիւնը վարչապետին հետ, որ մէկ ժամ տեւեց, յետոյ՝ վարչապե-

տին տեսակ մը պաշտօնական յայտարարութիւնը, որ հնքեքլիւի ձեւով եղաւ և բաւական ծանր էր ու չհերքեց մինչև ցարդ եւ ամենէն վերջ պիտի կարգաւ ըսածները բոլոր դէպքերուն՝ որոնք այդ յիշատակագիրը տրուելէն ետք տեղի ունեցան: Սկսելով կարգաւ Յիշատակագիրը նախապէս սա՛ դիտել կ'ուտամ որ՝ թէ մեր այս անգամու դիմումին և թէ մեր Յիշատակագիրին մէջ սա կէտը որոշ է որ՝ մենք այս դիմումները կ'ընենք ոչ թէ ընդհանուր բարենորոգումներու համար, այլ այն անմիջական վտանգին համար որ կ'սպառնայ Հայ ազգին:

Բարձրապատիւ Տէ՛ր,

Մինչդեռ կ'սպասէինք որ Օսմանեան Սահմանադրութեան հրատարակմամբ Հայոց վերադարձուէին հայկական կոտորածներու անթիւ իրենցմէ խլուած այն ինչքերն ու հողերն, զորս բռնաւորներ յափշտակած էին՝ Հայոց օրինաց և արդարութեան պաշտպանութենէն դուրս թողուած և անուր հարստահարութեանց ու յափշտակութեանց ենթարկուած ըլլալուն հետեւանօք, և մինչդեռ կ'սպասէինք որ միջոցներ ձեռք առնուէին՝ կարգ մը յայտնի ոճրագործները պատժելու և բազմաչարչար Հայ Ազգը այլեւս հալածանքէ ու հարստահարութենէ զերծ պահելու համար, ահա ո՛չ միայն չիրականացան այս մասին մեր տառած յոյսերը, այլ վերջին 4—5 տարուան ընթացքին՝ զանազան տեղերու և շրջաններու մէջ՝ բազմապատկուեցան ու կրկնուեցան սպանութեանց աւարաւորութեանց և այլ հարստահարութեանց ու բռնի խաւաքմանց նման նոր դէպքեր, զորս պարտաւորեցանք օրն օրին թէ՛ ուղղակի ձեր բարձրութեան և թէ՛ դատական ու ներքին գործոց նախարարութեանց ծանուցանել, յատուկ թագրիքներով ու յիշատակագրերով և բերանացի դիմումներով: Ասոնց մանրամասնութիւններն ծանօթ ըլլալով արդէն Կայս. Կառավարութեան, զանց կ'ընենք վերստին թուել զանոնք:

Այս վիճակին ու դէպքերու մասին երբ շարունակ դիմումներ կ'ընէինք և մեր դառն կացութիւնն բացատրելով դարձան կր խնդրէինք, ահա վերջերս Ատանայի, Վանայ Տիգրանա-

կերտի և Բաղէշի նահանգներուն մէջ երեւանեկան կարգ մը մտահոգիչ նշաններ, որ անցելոյն եղեռնական դէպքերը մոռցնելու աստիճան մեծ և ահարկու աղէտի մը, ջարդի մը պատրաստութիւնը կ'զգացնէին մեզ, և հետեւաբար այսօր մենք պարտաւոր կ'զգանք զմեզ այս բացառիկ դառն կացութեան վրայ մասնաւոր կերպով ձեր ամենալուրջ ուշադրութիւնը հրաւիրելու:

Մեր երկրին ու հայրենիքին ուղղակի գոյութեանը սպառնացող իրաց այս աղէտալի վիճակը իւր ամէն կողմերով բերանացի բացատրելու և Կայս. Կառավարութեան ուշադրութիւնը հրաւիրելու համար, Պատրիարքարանիս Խառն Ժողովոյ կողմէ նշանակուած յատուկ պատուիրակութիւն մը թէև յրկուեցուս ներքին գործոց նախարարին մօտ, սակայն դժբախտաբար նորին վսիմութիւնը չհաճեցաւ ընդունիլ իրեն դիմող պատուիրակութիւնը, որ երկրին ծառայելու նպատակաւ եկած էր լոկ, և ոչ իսկ հարկ տեսաւ այս մասին արգելիչ և բռնաւոր պատճառ մը ցոյց տալ:

Երկրին և պետութեան փրկութեան համար վերջին աստիճան կարեւորութիւն ունեցող այս մտահոգիչ կացութեան առջև՝ մեր կողմէ կատարուած խնդրանաց և դիմումներու հանդէպ ա՛յս վարմունքը ցոյց տրուեցաւ, և մայրաքաղաքին մէջ իսկ արդարութեան դուռներն այս կերպով մեր առջև փակուեցան, ինչպէ՛ս նաև Ատանայի կուսակալն և ուրիշներ միմեռաջնորդներուն հանդէպ սլ միեւնոյն վարմունքը ցոյց տուին, բան մը որ թէ՛ զմեզ և թէ՛ Խառն Ժողովոյ անդամները վերջին աստիճան խորունկ յուսահատութեան մը մասնեց և զմեզ ստիպեց՝ մատուցանելու մեր հրաժարականը առ Աղգային Ընդհ. Ժողովը, Եւ սակայն Ընդհ. Ժողովը, իւր բացառիկ մէկ նիստին մէջ մերժեց ընդունիլ մեր հրաժարականը և որոշեց մանրամասն կերպով կեդրոնական բարձրագոյն իշխանութեան ներկայացրնել՝ Հայ Ազգին հնաւանդ հակումներուն երբէք չպատշաճող և պետութեան բարձրագոյն շահերուն բնաւ չհամապատասխանող իրաց այս ցաւալի կացութիւնը, և յանձնարարեց մեզ շարունակել մեր առ պետութիւնն ու ազգին ունեցած պարտաւորութիւնները, ներկայ փափուկ օրերու մէջ:

Հետեւաբար, ձեր բարձրութեան մօտ կատարուած մեր այս դիմումը, յանուն Ազգ. Ժողովոյ է որ տեղի կ'ունենայ:

Պատերազմին թախք պետութեան ենթարկուած ծանօթ աղէտը յառաջ խրաւ ըլլալով՝ խլամ ու միկ դատարարին և կարգ մը շրջանակներու մէջ՝ այն յոռի գաղափարը ու վտանգաւոր կարծիքը ներշնչուեց ու տարածուեց է որ, ինչպէս կ'իմանանք առաջնորդներէ հաճած նամակներէն, իբր թէ այս աղէտին միակ պատճառը Քրիստոնեաներն և զանազան միակ պատճառը Բրիտանեաներն են և Օսմ. երկրներու միացեալ մասերը եւրոպացւոց ոտնձգութիւններէն ազատելու համար՝ այլեւս Հայ տարրը բնաջինջ ընելէ զատ միջոց մնացած չէ:

Երբ տակաւին այս գաղափարին ու մտայնութեան ահաւոր հետեւանքը նկատի առնուած և անոր ազդեցութիւնը ջնջելու ու էձեռնարկ տեղի ունեցած չէր, ահա երեւանեկաւ Երզնկայի պօմպայի դէպքը, և այս խնդրոյն նկատմամբ տեղի ունեցած հրատախաղութիւնք՝ արդէն իսկ գրգռուած մտքերը անգամ մը եւս հրահրեցին:

Մէկ կողմէ այս տեսակ ստացօր տարածայնութիւններ, և միւս կողմէ յիշեալ գաղափարներու մէջ իլարու յաջորդող սպանութիւններ աւարաւորութիւններ, պատուոյ բռնաբարութիւններ և բռնութեամբ ու խաբկաբռնութեամբ խաւաքումներ, — որոց մասին ոչ միայն լուրջ հետապնդութիւններ չեն կատարուել, այլեւ կատարուած բողոքներուն հանդէպ կատաւարութիւնը կը բաւանդանայ՝ ըստ հին սովորութեան՝ խսրիլամներ ընելու, և տեղական իշխանութիւնք ալ իրենց դիրքն ու պաշտօնն չկորսնցունելու համար՝ կը հերքեն ամենաբացայայտ իրողութիւններն անգամ, — այլեւս մտքերու մէջ սա գաղափարը գոյացուցած են թէ Հայերը բռնապետական շրջանին նման՝ օրինաց պաշտպանութիւնէն դուրս նկատուած են:

Եւ ո՛չ միայն հին հարստահարութեանց ու ոճիրներու պատճառները չեն վերցուած և անոնց հեղինակներուն նկատմամբ պատիժ չէ անօրինուած, այլ և յանցապարաններն մէկ մասն ալ պատերազմէն առաջ բնահատուած մասն և նոյն իսկ միտարաններու արժանացած մասն և այն կարծիքը յառաջ եկած է թէ՛ է, որով և այն կարծիքը յառաջ եկած է թէ՛ անհամադրութեան սպառնաւորութեան:

Թիւնը Հայոց համար չկրնար գոյութիւն ունենալ:

Երզնկայի դէպքը կատաւարութեան դէմ դաւադրութեան մը հանգամանքը չունի, եւ խիստ սահմանափակ խնդիր մըն է, ինչպէս հաստատուած է նոյն իսկ պաշտօնական յայտարարութիւններով: Սակայն և այնպէս տեղական կատաւարութիւնը քննութիւն կատարելու համար ա՛յն տեսակ միջոցներ ձեռք բերու համար ա՛յն տեսակ միջոցներ դէմ առաւ՝ որ մեծապէս նպաստեց Հայոց դէմ գոյացած գրգռութիւնը աւելցնելու, և ընդհանուր կոտորած յառաջ բերելու կարգ մը նշաններ սկսան երեւիլ:

Զօր օրինակ.

Ա. — Ատանայի և շրջակայից ծանօթ դէպքին կազմակերպիչներէն նշանաւոր Եւզուպ Ճէմիլ էֆէնտի և ընկերը Խուսրէվ՝ այս անգամ իրենց հին դերը վերստին ձեռք առած են և կուսակալութեան ամեն կողմերը կը պտտին, ու Ատանայի դէպքին մասնակցող ուրիշ մարդիկ ալ տեղական պաշտօնեաներէն ու մանց հետ կը հաւաքուին և խորհրդակցութիւններ կը կատարեն:

Բ. — Մէրսին հրատարակուող Բաբաղան անուն թերթը և ուրիշ տեղական լրագրիչներ հանրային կարծիքը կը գրգռեն ճիշդ այն լեզուով ու ոճով, զոր գործածած էր ժամանազուով ու ոճով, զոր գործածած էր ժամանակին Իրիսալ լրագիրը, Ատանայի ծանօթ դէպքերէն առաջ և զայն կազմակերպելու դիտաւորութեամբ: Այս հրատարակութիւնք ու է պաշտօնական ու անպաշտօն արգելքի չեն հանդիպիր:

Գ. — Հայոց թաղերուն մէջ բնակող խաւանները սկսած են թողուլ իրենց սեպական տուները և փոխադրուել զուտ խաւաքմակ թաղերու մէջ:

Դ. — Տիգրանակերտի մէջ զանազան տեղերէ հաւաքուած կարգ մը ցեղապետներ եւ դիտումնաւոր կերպով անոնց մասնակցող ուրիշ մարդեր, իբր թէ ցեղապետներու միջեւ հաշտութիւն գոյացնելու պատրուակով Ժոնաթան Գուլմարաւ և խորհրդակցութիւններ զոյլներ գումարած և խորհրդակցութիւններ կատարած են, և անոնց ցրուելէն անմիջապէս հետք իրենց անցած դարձած տեղերը սովորական ոճիրներն ու հարստահարութիւններն աւանդել իրարու յաջորդած և ընդհանուր կոտորած մը յառաջ բերելու չափ ստատկացած են: Այս դէպքերը բոլորն ալ օրը օրին դա-

ներկատարելով եւ Գ.— Հայերու մասին ի գործ դրուած անպէտ հետապնդութեանց վերջ մը տրուելով, ու ապահովութիւնը վերահաստատելով:

Հետեւաբար կը խնդրենք Ձեր բարձրութենէն որ այս մասին խիստ հրահանգներ տրուին գաւառական իշխանութեանց, ազդարարութեան միայնգամայն թէ՛ արդարութեան եւ բարձրագոյն կամաց հակառակ ունէ ընթացք ունեցող պաշտօնեաներն՝ անգամ մըն ալ պետական ծառայութեան մէջ չգործածուելու պայմանաւ՝ անձնապէս պատասխանատու պիտի ճանչցունին, դատաստանի ներքեւ պիտի առնուին: Միւս կողմէ կը խնդրենք նաեւ որ պաշտօնական յայտարարութիւն մը հրատարակուելով սրբազրուին ու հերքուին այն թիւր կարծիքներն, որ գոյացած են Հայոց մասին ինչպէս նաեւ մամուլին ալ տեղի ունենան այս մասին կարեւոր յանձնարարութիւններն:

Կրնայ տեղի ունենալ, հետեւաբար մեր տեսակցութիւնը իրար կը հակասեն: Ահա թարգմանութիւնը այդ յայտարարութեան, զոր հրատարակեց Օսմանեան Հեռագրական Գործակալութիւնը Էնքերվիլի ձեւով:

Մեծ. Եպարգոս Մամուտ Շէվքէթ

Փաշայի յայտարարութիւններն Օսմանեան գործակալութեան

«Խո՛ծի յանձնուած յիշատակագիրը կը խօսի Հայոց մէկ քանի նահանգներու մէջ ենթակայ եղած հարստահարութեանց, աւազակութեանց եւ յարձակումներու մասին, եւ բողոք կը բառնայ այն պաշտօնէից դէմ որ անկարողութիւն, եւ զանցառութիւն ցոյց կուտան այս արարքները գործողները հետապնդելու գործին մէջ:

Յիշատակագրին վերջաւորութեան մէջ ալ ժողովրդեան Հայոց դէմ գրգռուած ըլլալը, պալքանեան պատերազմին հետեւանքներուն իրենց վերագրուելը եւ նոյն հետեւանքներուն համար իրենց ամբաստանուելը յիշուած ու այս վիճակին վերջ մը տրուելուն համար ազդու եւ բաւարար միջոցներ ձեռք առնուելը պահանջուած է:»

Հարցօ՛ւցինք Մեծ. Եպարգոսին թէ յիշեալ արարքներն իրողութեան համաձայն են:

Նորին բարձրութիւնը հետեւեալ կերպով պատասխանեց.

— Արդարեւ մաքրը գրգռուած են: Այս յուզումը հանդարտեցնել կառավարութեան պարտքն է: Կրնան վստահ ըլլալ թէ կառավարութիւնն ալ չպիտի թերանայ իւր այս պարտականութեան մէջ: Սակայն հարկ է նաեւ որ ղեկավարութիւն եւ կնճռոտութիւն չարուցութի կառավարութեան պարտականութեան հանդէպ եթէ կառավարութիւնը իւր ջանքերուն մէջ օժանդակութիւն տեսնէ եւ երկու կողմն ալ այս նպատակին աշխատի, գրական ու գոհացուցիչ արդիւնք մը ձեռք պիտի բերենք: Ձայս կապակեմ իմ Հայ Հայրենակիցներէս:

Հարկ է ըսել թէ միայն Հայերը չեն սր կը վնասուին աւազակութենէ, Թուրքերը եւ Բիւրտներն ալ անկէ կը վնասուին: Աւազակութիւնը այս երկրին վէրքերէն մէկն է: Կա-

ռավարութիւնը վերջնականապէս կը փափաքի վերջ տալ այս կացութեան:

Ցարդ շատ բաներ ըսուեցան՝ ձեռք առնուելիք անհրաժեշտ միջոցներու մասին, Շատ նուազութեան եղանակ, եւ պիտի զգուշանամ մը խոստումներ եղանակ, եւ յայտնելէ մեր կրկնելէ այս խոստումները եւ յայտնելէ մեր մտադրութիւնները: Իմ կառավարութիւնս իւր գործերով պիտի երեւի եւ ժողովրդ պիտի հասկցնէ թէ ի՞նչ են իւր իրականացնելիք գործերը եւ մտադրութիւնները:

Անուրանալի է թէ պաշտօնեայինքն ուսմանք իրենց պաշտօնին վրայ բաւական գիտակցութիւն չունին, Յայտնի է թէ կարելի չէ զանոնք մէկ անգամէն պաշտօնանկ ընել: Սակայն անպատճառ պաշտօնագուրկ պիտի ըլլան անոնք որոց յանցանքը տեսնուած է, կասկած անոնք որոց յանցանքը տեսնուած է, կասկած չկայ թէ իրենց պաշտօնը լաւ պիտի կատարեն այն պաշտօնեաները, զորս անցեալները ամենէն կարողներն են, գործունեայներն եւ ոչ իմ ներքին ընտրանքը զրկեցինք յիշատակէն:

Այս վերջին պատերազմին պատճառներէն եւ հետեւանքներէն յառաջ եկած պատասխանատուութեան մէկ մասը Հայոց վերագրել անտեղի է եւ զրպարտութիւն մը՝ զոր ամենայն ստատկութեամբ բաժնալ հարկ է: Վրանայն համ որ Մամուլն ալ այս մասին պէտք տան հմ որ Մամուլն ալ այս մասին պէտք եղածը ի գործ պիտի դնէ:

Բարձրաբարբառ կը հռչակեմ թէ Օսմանցի Բրիտանիայի ամենէն հաւատարմիմնէն մին Հայերն են: Մասնաւորաբար այս վերջին պատերազմին մէջ մեր թշնամիներուն դէմ անոնց տերազմին մէջ մեր թշնամիներուն դէմ անոնց քաջարի դիմադրութիւնը գրուածութեամբ կը յատակեմ: Հայերը անձուէր քաջութեամբ մը պատերազմեցան, եւ մեր աղէտեալ հայրենիքին սիրոյն իրենց արիւնը առատօրէն հոսեցուցին:

Մեր սպաները ու զինուորները անոնց քաջութիւնը կը գովեն: Ապաները եւ զինուորները իրենց երկիրը հասնին, հոն պիտի յիշատակեն Հայոց հանդէպ իրենց ունեցած դժբախտակցութիւնը: Եւ անոնք յետ այսու զօրութեամբ պիտի ըլլան իրարու հասարակաց հայրենիքին համար անդի ունեցած պատերազմներուն թողած սուրբ յիշատակներովը:

Գալով Յիշատակագրին մէջ յիշուած դէպքերուն, անոնց մասին հրամայուած է իսկոյն ջանութիւն կատարել եւ որոշուած է հեղինակները ամենայն խստութեամբ պատժել:

Կառավարութիւնը գիտէ իւր հետեւած ուղղութիւնը եւ ամէն զոհողութիւն ի գործ պիտի դնէ զանազան տարրերու միջեւ՝ յարաբերութիւնները ներդաշնակելու համար: Կառավարութիւնը կը փափաքի որ իրապէս աղէտեալ մեր երկրին համար յառաջդիմութեան շինիչ շրջան մը սկսի: Այս բանը իրեն նպատակ լինարող կառավարութիւնը ողջամիտ մտադրութեամբ մը՝ չպիտի յետաձգէ աստիճանական բարեկարգութեան գործադրութիւնը:

Ս. ԳԱՐԱԵԱՆ ԷՖ.— Հիմա, ինչպէս խնդրած էինք նախորդիւ, այս անգամ ալ թող քիչ մը ժամանակ տրուի կառավարութեան տեսնելու ի՞նչ կ'ընէ իր այդ յայտարարութիւններէն ետք, թէ Խիստ ծանօթ ըլլալով տիրող մտայնութեան, միամիտ ըլլալով պարտական էինք՝ արդիւնքի մասին: Բայց նախ կարդանք ետքի դէպքերն ալ:

Վ. ԹԵՔԷԵԱՆ ԷՖ.— Պատրիարքարանի Պաշտօնական Յայտարարութիւնը չկարգացուեցաւ:

ԶԱՅՆԵՐ.— Թող կարգացուի:

Ս. ԳԱՐԱԵԱՆ ԷՖ.— (Կը կարդայ հետեւեալը):

«Ազգային վարչութեան Ստան Ժողովի կողմէ որոշուած պատուիրակութիւնը Ս. Պատրիարք Հօր հետ երէկ ներկայացաւ մեծ եպարքոսին եւ մատոյց Հայաստանի եւ Կիլիկիոյ մէջ գործուած չարիքներու եւ տիրող անապահովութեան մասին պատրաստուած յիշատակագիրը: Ս. Պատրիարքը ու պատուիրակութեան անդամները բերանացի ալ պարզեցին թեան անդամները բերանացի ալ պարզեցին իրաց ցաւալի վիճակը եւ ազդուօրէն խնդրեցին անօրինել հարկ եղած անմիջական դարձմանը:

Մեծ Եպարքոսը շատ սիրալիկ ընդունելութիւն մ'ըրաւ պատուիրակութեան, եւ գովեստի խօսեցաւ Հայ ազգին հաւատարմութեան եւ Հայ զինուորներուն վերջին պատերազմին մէջ ցոյց տուած հայրենասիրական քաջագործութեանց վրայ, եւ խոստացաւ պէտք եղած ազդու միջոցները ձեռք առնել գաւառներու

գրեւելու այդ տեսակ յոյս մը . համոզուեմ մը կամ դիտաւորութիւն մը՝ որ վարդապետն տեսած ըլլայ իրերու կացութիւնը իսկ եթէ լրագրութիւնը տարբեր ձեւով ներկայացուցած է, ասիկա վարչութեան չենք կրնար վերագրել : Իսկ եթէ Վարչութիւնը ունի ուրիշ շարունակելիք ձեռնարկներ . թողունք որ ընէ, դիմումները կատարէ որուն ողակէտք տեսնէ ինչ ուղղութեամբ որ կը յուսայ, — Տեսարք երեսփոխանք, հինգ տարիէ ի վեր է որ կը լսեմ կարծես իբր յաւիտեանական դամբանական՝ Հայութեան կացութեան վրայ կը խօսուի : Այս դիմումները, Բ. Դըրան՝ որմէ ալ եղած ըլլան, Վարչութեան յիշատակագրերը կայն, բոլոր ալ գիտէինք և յոյս չունէինք որ արդիւնք մը կ'ունենան : Ատոնք ձեւականութիւններ են բոլորը, միայն թէ աստոնցմով պատմութեան առջեւ կ'արդարանանք, որպէս զի չըսուի թէ՝ օտար դուռներ դիմած է Հայութիւնն և թէ՝ ան-ջատողական գաղափարներ ունեցած է եւ ասոր համար՝ ազգային տարեգրութեանց մէջ կարեւոր տեղ մը պիտի գրաւեն Վարչութեան այսօրուան յայտարարութիւնները : Ես իմ մասին այդ դիմումներէն ուրիշ բան մը չեմ ակնկալիր : Առ այժմ այս վայրկեանին կարեւորը այն է սակայն որ յիշատակագրէն ետք մօտ 20 դէպքեր պատահած են՝ աւելի արիւնալի, աւելի սարսափելի և աւելի սիրտ բզկտող . երբ չնորհիւ հայ լրագրութեան ամէն հայ կը կարգայ, երբ ատոնք կ'արձանագրուին ամէն օր, սա եզրակացութեանց կը յանգինք թէ ո և է բան սպասել այս կառավարութենէն անօգուտ պիտի ըլլայ, անախճիբը : Երկու միջոցներ միայն կը մնան . մէկը ծայրայեղը և ծայրագոյնը, գոցել ազգային բոլոր պաշտօնատուններուն դռները եւ ըսել կառավարութեան թէ ինչ որ կ'ուզես ըրէ . և երկրորդ՝ ժամանակին պարտադրած խոհեմութեամբ, շարունակելով հանդերձ դիմումները, տիւ և գիշեր ջանալ օգտուիլ նաեւ ամէն միջոցներէն և ձեւերէն, որոնք կը գտնուին Վարչութեան ձեռնհասութեան սահմանին մէջ :

Վ. ԷՖ. ՍԷՐԵՆԿԻՆԻԿԵՍՆ.— Եթէ՛ Պար-
գեւէ՛ ԷՖ. Ի՛ ըսածին նման՝ անոր համար կա-
տարուած են զխմումները որ պատմութեան

մէջ արձանագրուին, եւ եթէ ժողովս իր գործունէութիւնը այս տեսակ արձանագրութեամբ էր պիտի արդարացնէր խիղճը պիտի հանդարտեցնէ, ղուտ է աշխատանքիս: Ոչ թէ պատմութեան մէջ արձանագրուելու համար են ատուք, այլ արդիւնք մը սպասելու հաւատակով են: Ամէն Հայու, ինչպէս և ժողովիս խզճի պարտականութիւնն է այս ամէն ոք իր պարտքը կատարէ հոս, արդէն սչ Պարգեւ էֆ. և ոչ ալ ես խօսելու պէտք պիտի ունենալինք: Արդէն այս միջոցիս ոչինչ ունիք խօսելու, գործի ժամանակ է, խօսքը լոկ ձանձրոյթ կրնայ պատճառել...

ՎԱՀԱՆ ՓԱՓԱՋԵԱՆ ԷՖ. (Վարչութեան կողմէ). Թէև Գարահան էֆ. մանրամասնութեամբ պարզեց իրաց վիճակը, բայց աւելորդ չեմ սեպեր փոքրիկ լրացում մը ընել. լրացում որ հոգեբանական ազդակն է այդ փառներուն և շատ աւելի պարզօրէն կը պատկերացնէ իրերու վիճակը: Օրինակ, յիշատակագրէն յետոյ ոչ միայն հոս կարգացուած սպանութեանց և հարստահարութեանց դէպքերն են որ շատցած են, այլ աւելի գէշը. սկսած է սոսկալի դաղթականութիւն մը, հանգամանք մը՝ որ բնորոշ է և 10 տարիէ ի վեր չէ եղած այն է որ՝ ոչ միայն աւելի մեծ ծաւալով կը գաղթեն այժմ, ու ծերերը չեն որ կը գաղթեն, երիտասարդութիւնն է: Պատճառը եւ շարժառիթը, այն մտայնութիւնն է որ ցոյց տրուեցաւ Փարահան էֆ.ի կողմէ այս բնմին վրայ. յետոյ այն սպառնալիքը եւ ընդհանուր սարսափը զոր շատ որոշ կերպով կ'արտայայտուի այժմ: Շատ թուցիկ կերպով պատրաստուած վիճակագրութիւն մը կ'ապացոտեցանէ որ հայ ժողովուրդը գիւղերէն իսկ չի կրնար դուրս ելնել վարուցան ընելու. եթէ նա չի կարող ելնել՝ ուրեմն սո՞վն ալ կը սպառնայ ճարակել գիւղերու մէջ. ասոր վրայ կ'արժէ շատ լուրջ ուշադրութիւն դարձնել: Յետոյ, ուրիշ տեղերէ լուրեր կը հասնին թէ՛ կառավարութիւնը ինքն իսկ կը խոստովանի որ անկարող է զսպել աւաղակները: Կամ ինքը մտադիր չէ զսպելու եւ կամ ոյժ չկայ որ գործածէ. բայց տեղեր կան ուր արամաղերիլ ուժեր կան սակայն կառավարութիւնը այդ ուժերը չի արամաղեր: Յետոյ, ինչ որ նը-

չանկալից է, տեղեր սլ կան ուր բռնատե-
րերը՝ չօքած հայ ժողովուրդի գլխուն նոյն
իսկ կը վռնտեն կառավարական պաշտօնեա-
ները, ի՞նչ է ասունց պատճառը.

ԶԱՅՆԵՐ . — Անիշխանութիւն...

ՎԱՀ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ ԻՖ. - Այ՛, կատար-
եալ անխնայութիւն եւ կամ կառավարու-
թիւնը ինքը հուզեր վերջ տալ Այնպէս որ Վար-
չութիւնը շատ լուրջ պատճառներ ունի, դի-
մուհիները շարունակելով հանդերձ, յարմար
եւ կարող վիճողներու ալ դիմել ապահովե-
լու համար երկրին անդորրութիւնը:

Դ. ՏԵՐ-ՄՈՎԱՅԵՍԵԱՆ ԷՖ. — Վարչու-
թեան բրած յայտարարութիւնները և տուած
բացատրութիւնները ի մասին եղած դիտու-
ղութեանց՝ բաւական ծանրալիշիւ են և ժո-
ղովս իր անցեալ նկատին մէջ, երբ տեսաւ
որ կառավարութիւնը կը մերժէ ազգային
դիմումները նկատել առնել, վարչութեան
հրաժարականը մերժեց և ոյժ տուաւ անոր
պէտք եղած դիմումներուն մէջ աւելի կըտ-
րուկ ըլլալու համար, ատով ապացոյց ալ
տալով թէ ամբողջ Հայ ազգը միաբանած է
իւր իրաւունքի պահպանութեան մասին,
Տրուած բացատրութիւններուն և յայտարա-
րութիւնները — որոնք կարգացուեցան — մեզ
չեն կրնար գոհացնել, կառավարութիւն մը
պարտաւոր է երկրին անդորրութիւնը պահպա-
նելու և կառավարելու երկիրը, ուստի կամ
պէտք է գոհացուցիչ վիճակ մը ստեղծել և
կամ հրաժարել, վարչութիւնը եթէ միջոցներ
ունի, երբ որ ուզէ թող գործադրէ, ուրիշ
դիմումներ ընէ, մենք հոս չենք մտնել այդ
գործին մէջ, չենք խօսիլ միջոցներու վրայ,
որոնք վարչութեան կը պատկանին, Այդ
միջոցները փորձելու համար ժամանակ կու-
տանք անոր. բայց պէտք է իւր վերջնական
պատասխանը բերէ մեզի, պէտք է գալ կըտ-
րուկ կերպով ըսէ մեզի թէ ինքը գիտէ որ
կառավարութիւնը չի կրնար կամ չուզեր ան-
դորրութիւնը հաստատել, որպէս զի մենք ալ
նիս կտրենք, բայց գեւ վարչութիւնը ընե-
լիքներ ունիմ կ'ըսէ. ատոր համար խօսք չու-

նիւմ, Բայց եթէ վերջնական միջոցները սպա-
ռած են, ատտիկայ թող ըսէ մեզի: Ահա կառա-
վարութեան տուած հաւաստումներէն ի վեր
17 օր անցաւ. և այն օրուրնէ կառավարու-
թեան մէկ կտրուկ հրամանը չսեցինք, չտե-
սանք գաւառի մէջ պատժուած յանցաւոր մը՝
զսպուած աւազակ մը՝ որ արդարացնէր
վարչութեան ըրած յայտարարութիւնները,
վարչութեան տուած յոյսերը, մինչդեռ այս
վարչութեան տուած յոյսերը, մինչդեռ այս
երկու շարժումն արարքները շատ աւելի ծանր
վիճակի մը ապացոյցներ են: Աւստի կը յանձ-
նորարենք վարչութեան որ իր վերջին պա-
տասխանը հոս չերբաւ, հոս գալէ առաջ,
կարուկ կերպով հասկցնէ կառավարութեան
որ վերջին դիմումն է որ կ'ընէ: — Գալով
Պատրիարքարանի պաշտօնական յայտարա-
րութեան, դիտողութիւն մը ունիմ այդ մա-
սին, հոն գրուած է որ կառավարութիւնը
ըսած ըլլայ թէ՛ ինքը իր պաշտօնը կը կատա-
րէ թող հայ ժողովուրդն ալ հանդարտ կ'ենայ:
Իսկ հոս Գարայեան էֆէ ի պատմած խօսակ-
ցութեան մէջ Եպարքոսի կողմէն այդպիսի
յայտարարութիւն մը չտեսանք:

ԶԱՅՆԵՐ. — Կար

Դ. ՏԵՐ ՄՈՎԱՍԵՍԵԱՆ ԷՖ. — Ես ուշա-
գրութիւն ըրի և չսեցի, Երեմիական մէջը
կար, իսկ Պատրիարքարանի յայտարարութեան
մէջ չէ ըստեալ կամ մոռցուած է: Կը յանձ-
նարարեմ որ վարչութիւնը խիստ բողոքէ,
եթէ վարչապետը ըսած է թէ՛ «Հայ Ժողո-
վուրդը պէտք է հանդարտ մնայ», ըսել կ'ու-
զէ թէ՛ մենք ամէն միջոցներ կը գործադրենք
դուք հանդարտ չէք կենար:

Ս ԳՅՐԱՆԱՆ ԻՖ. — Ահա ըստածնները
(կը կարդայ ենթերվիւի մէջէն վարչապետին
այս խօսքերը) մենք ալ սակայն արդէն ըսած
էինք իրենի թէ՛ առաջնորդներուն հրահանգ
տուած ենք չափաւոր ըլլալու և վստահներ
անոնց տուած տեղեկութեանց վրայ:

Դ. ՏԵՐ ՄՈՎՍԵՍԵԱՆ ԷՖ. — Ուրեմի
 Էֆրեյմի վրա մէջ է. եթէ ըսէ, ժողովուրդին
 մէջէն մէկ քանի ըմբոսանի կամ քանի մը ա-
 ռաջնորդներ, խօսք չունէի, բայց կ'ըսէ Հայ
 ժողովուրդը իսկ Հայ ժողովուրդը կրթեք

առած ենք թէ՛ այս ժողովը՝ որ ամբողջ Տաճկաստանի Հայութիւնը կը ներկայացնէ, երբ ընտրած է մեզ և մենք ընդունած ենք այդ պաշտօնը, մենք ամենաձանձու պարտականութիւն մը ստանալով ենք այն վստահութեան շնորհիւ որ ժողովս յայտնեց մեզիւ Այնուհետեւ դէպքերը աւելի ծանրացուցին այդ պարտականութիւնը, երբ մանաւանդ եւ կանք յայտարարեցինք ձեզ թէ՛ այլեւս յուսահատած ենք և երբ ժողովս բաւ որ շարունակեցէք և այդ կրկնակի վստահութիւնը աւելի ծանրացուց մեր պարտականութիւնը, և այն օրէն անհուն պատասխանութիւն մը զգալով էր որ վերստանձնեցինք գործը եւ ամեն ճիշդ թափեցինք որ արժանի ըլլանք Ազգ. ժողովիդ յայտնած այդ վստահութեան: Սակայն մեր ուշադրութիւնը կեդրոնացուցինք կացութեան լրջութեան վրայ որ յի կրնար համեմատուիլ ուրիշ ժամանակներու կացութեան՝ երբ շատ օրոշ էր խնդիրը: Այսօր 3-4 բարդ խնդիրներ կան. մէկ կողմէ անմիջական դարձան անհրաժեշտ է տանիլ սխտեմամբ ընաճնջման դէմ, միւս կողմէ պէտք է ուրիշ ուղղութեամբ ձեռք առնուած միջոցներուն, թափուած ջանքերուն յաջողութիւնը չվտանգել, խոհեմութեամբ շարժիլ: Այն օրէն որ խորհրդարանական Յանձնաժողովի հետ կարծեաց փոխանակութիւն մը ըրինք, տեսանք որ աւելի խոհեմ պէտք է ըլլանք և ո՛չ միայն Ազգային ժողովի կարծիքը ունենանք, այլ և մեզ շրջապատող ուրիշներու կարծիքը՝ որոնցմէ մեծ օգուտ տեսանք և կը յուսանք որ այդպէսով աւելի յաջողութեամբ կը քայլենք դէպի նպատակակէտը: Կը խնդրենք խորհրդարանական Յանձնաժողովէն՝ որ չզլանաւ մեզի իբր խորհուրդները և աջակցութիւնը եւ մենք ջանքերնիս չպիտի խնայենք: Հենք յաւանքիս ըսելու թէ կը յաջողինք, բայց կը բաւէ որ արժանաւոր ըլլանք այն մեծ վստահութեանը վրայ յայտնեցինք մեզի: Վարչութիւնը նոյնպէս չպիտի յաւանքի գործի վերջնական յաջողութեան արժանիքը իրեն յատկացնել կը բաւէ որ Ազգային ժողովը և Վարչութիւնը այնպիսի քայլեր չառնեն որով վտանգուի գործը: Մենք կը կատարենք մեր պարտքը և չենք խնայեր մեր բոլոր ջանքերը, և կը յուսանք որ յաջողութիւնը չպիտի պակսի:

Թ. ՇԱՀՐԻԿԵԱՆ ԷՖ. — Ձէի ուղեր կօսիլ բայց կուզէի ճշտել յայտնուած մէկ քանի մտքերը և ուղղել պատմական մէկ քանի սխալները: Վարչութեան ատենակցերը ըսաւ թէ՛ երբ Վարչութիւնը իր հրաժարականը բերաւ, ժողովս յանձնեց անոր որ շարունակէ դիմումները: Ես չեմ յիշեր այդպիսի յանձնարարութիւն մը: Նոյնպէս կը դարձանամ, Տէր Մովսէսեան էֆ. եւս կը կարծէ թէ՛ հոգեւարք այս վայրկեանին մէջ երբ Հայ ազգը ապրիլ կը ցանկայ, ինչպիսի վիճակ կ'ստեղծուի երբ գնանք կառավարութեան ըսելու թէ իր պարտքը այսինչը չէ, այլ այն ինչը, և ան ալ կ'ընդունի, թէ Վարչութիւնը վաղը ո՛ւր պիտի դիմէ, ի՞նչ պիտի ընէ, այդ ինքի չի հետաքրքրեր, ես չեմ հաւատարմի մի միջոցի: Ծայրայեղ միջոցներ պէտք են. երկիրը դատարկուելու վրայ է և դուրսը բարեկարգութեան ծրագրերն կը կազմեն, որո՞ւ համար: Եղած խօսքերը միայն միթարական արտայայտութիւններ են: Եթէ որդող սերունդ մը պիտի չունենանք մեր երկրին մէջ, Այսօրուան խօսակցութեանը, Տէր Մովսէսեանը և Շահրիկեանը չեն որ մէջ տեղ պիտի ելլեն ապագային. ու՛ր է այն սերունդը որուն ըսենք՝ գնա՛ կուէ, կամ ինքզինքդ պաշտպանէ և մեռի. ուրեմն չենք ունենար այդ ուժը, եթէ երկիրը պարպուի: Ըսել չեմ ուզիր թէ այս մեծ աղէտի առջև չուարած մնանք: Տանք Վարչութեան իր ուզած ժամանակը որ գործը առաջ տանի:

Վ. ԹԵՔԵԻԱՆ ԷՖ. — Ես համարիտ եմ Շահրիկեան էֆ.ին, երբ տեսաւ որ պահպանողական խօսակցութեան մը յեղափոխական մտքեր յայտնեց, ինքը անշուշտ աւելի յեղափոխական ուղեց ըլլաւ, Պատմութիւնն է որ կը կրկնուի: Ներսէս Պատրիարքի ատեն՝ երբ տակաւին խմբական սպանութիւններ չէին կազմ, դիմումներ եղան, որոնք խոստումներ տրուեցան, վստահութիւններ ներշնչուեցան և բան մը չեղաւ: Քանի՞ք սակայն այսօր այն թիւը որ կ'ուրիշ ձեռք ձգենք մեր իրաւունքը, Այսօր չկայ այն թիւը, կէս եղած է Հայութիւնը, ատոր համար է որ Վարչութիւնը ստիպուած է աւելի խոհեմութեամբ և իմաստութեամբ շարժիլ, որպէսզի կացութիւնը աւելի չվտանգուի և յարմարագոյն պարագաներէն օգտուի:

Թ. ՇԱՀՐԻԿԵԱՆ ԷՖ. — Պայմանով որ ազգին դրութիւնը առաջուրնէ աւելի չվտանգուի թարանայ:

զբաղիլ, թէ և այս նիստը դռնփակ եղաւ, բայց այդ նիստը հրապարակային ըլլալու է, որպէս զի ժողովուրդն ալ լսէ այդ սրտապնդիչ լուրերը:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Կարծեմ բաւական են վիճարանութիւնները:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Թառաջիկայ Ուրբաթ օր, ինչպէս Քիտէք Երուսաղէմի խնդրով պիտի զբաղինք. հետեւաբար 15 օրէն միայն կրնանք լսել Վարչութիւնը այս մասին. եթէ ինքը ուզէ կամ ունի բան մը ըսելու: Ատենը փակուած է:

Մ. ՀԱՅԱՍՏ ԷՖ. — Ուստի այսչափ բաւական համարելով, ժողովը կը յուսայ թէ Վարչութեան նորագոյն դիմումները աւելի արդիւնաւոր պիտի ըլլան և առաջիկայ նիստին սրտապնդիչ լուրեր պիտի բերեն մեզի: Կը յուսանք 15 օրէն վերստին այս խնդրով

(Նիստը փակուեցաւ ժամը 5.30ին.)

Ազգային Ընդհ. ժողովոյ

ԱՏԵՆԱՊԵՏ
Հ. ԱՐԱՄԵԱՆՏ

ԱՏԵՆԱՊԵՏ
ՏՐ. Ն. ՏԱՀԱՒԱՐԵԱՆ

(Գ. վիճակ)
Գում-գաբու, Գում-գաբուի դուրս
69. Դաւիթ էֆ. Տէր-Մովսէսեան
70. Համբարձում էֆ. Պոյաճեան
71. Սարգիս » Սուխն
72.

Կէտիկ-փառա
73. Հմայեակ էֆ. Արամեանց
74. Յարութիւն » ճանկիւնեան
75. Յակոբ » Աւետիսեան
76. Յակոբ » Նշանեան
77. Ներսէս » Զարարեան

Սամաթիա Ս. Գէորգ
78. Գրիգոր էֆ. Զօհրապ
79. Լեւոն » Սաաթեան
80. Հայկ » Խօճասարեան
81. Պարզեւ » Փափագեան
82. Լեւոն » Սեղորոսեան
83. Ռուբէն » Փափագեան
84.

(Ե. վիճակ)
Գում-գաբու — Ինասիէ
85. Երուանդ էֆ. Խորասան
86. Լեւոն » Տէմիճիպաշեան
87. Ռուբէն » Զարդարեան
88. Ոսկան » Մարտիկեան
89. Կոպեռնիկ » Խաչատուրեան

Թօսի-գաբու
90. Ղալաթիա-Պէյֆօղ Օտեան
91. Երուանդ էֆ. Նաուր-գաբու
92. Նշան էֆ. Գալլագեան
93. Տիգրան » Մանուէլեան
94. Սամաթիա Ալքսէրեւեր

Սկիւսար Ս. Խաչ
95. Բարսեղ էֆ. Աւետիսեան
96. Գարեգին » Տէմիճիպաշեան
97. Յարութիւն » Շահրիկեան
98. Վարդգէս » Սէրէնկիւնեան
99. Յակոբ » Մինասեան

Իումէլի-հիսար. Պոյաճը-գիւղ, Ենի-գիւղ
100 Արրահամ էֆ. Տէր-Յակոբեան

Գ.Ա.Ի.Ա.Ռ.Ա.ՅԻՆ ԵՐԵՎԱՆԻ Ա.Ն.Բ

(Ա. վիճակ)
101. Վահան Եֆ. Եգիպոս Թէրէեան
102. Յակոբ Եֆ. Եղովիա Պօնճուկեան
103. Տօթ. Փաշաեան էֆ. Խարբերդ
104. Սողոմոն էֆ. Կարին
105. Կիրիլ — Մանգրիբ Եֆ. Տէր-Ազարեան

Մուգ
106. Գեղամ էֆ. Տէր Կարապետեան
107. Զմեկածագ — Զարսանճագ
Տապիզոն
108. Օննիկ էֆ. Զիֆթէ-Սարաֆ

(Բ. վիճակ)
Աղբամար
109. Բալու
110. Մելրոն էֆ. Կիւրճեան
111. Աւետիս էֆ. Եօզլատ Ճինիկիզեան
112. Վահան էֆ. Կեսարիա Էսսեան
113. Սարգիս էֆ. Հայէպ — Այնթապ Գնանեան
114. Տօթ. Գրիգոր էֆ. Նիկոմիդիա Ճէլալ
115. Տօթ. Ներսէս էֆ. Պաղսաս Թիւրեան
116. Սերովբէ էֆ. Սղերդ Նորատունկեան

(Գ. վիճակ)
Ա.կն
117. Ատովմ էֆ. Երեցեան
118. Արթարի էֆ. Արաբկիր Սարաֆեան
119. Սեպուհ էֆ. Եղեւիա Իւթիւճեան
120. Լեւոն էֆ. Զմիւռնիա Տնտեսեան
121. Տէվլէթ էֆ. Հանքն Տատրեան
Մալաթիա

122. Պանսրմա — Պալլէսիր
123. Տիրան էֆ. Երկանեան
Վան
124.

(Դ. վիճակ)
Ադրիանապոլիս
125. Օննիկ էֆ. Տէրունեան
Ասամա
126. Արիստակէս էֆ. Գասպարեան
Բաղէս
127. Աղէքսանդր էֆ. Փանոսեան
Կուսիճա — Աճիօն-Գարա. Հիսար
128. Զարեհ էֆ. Խօրասանճեան

129.	Գասպար	Պրուսա էֆ. Նեմցէ Hosoupo
130.		Տիգրանակէրս
131.	Տիգրան	էֆ. Նազաշեան Տիվրիկ
132.	Գէորգ	էֆ. Մեծատուրեան (Ե. Վլինակ)
		Ամասիա — Մարզուան
133.	Տիգրան	էֆ. Մարտիկեան Բաբերդ
34.	Երուանդ	էֆ. Սրմաբէշխանլըեան

135.	Տր. Խաչիկ	Գաղաթիա էֆ. Պողոսեան Կօնեա
136.	Բարթող	էֆ. Զօրեան Երզնկա
137.	Գարրիէլ	էֆ. Նորատունկեան Մարաշ — Զէյթուն
138.	Սմբատ	էֆ. Բիւրատ Շապին-Գարանիսար
139.	Ժագ	էֆ. Սայապալեան Սեբասիա
140.	Տօրթ. Նազարէթ	էֆ. Տաղաւարեան

Մ Ա Յ Ր Դ Ի Ի Ա Ն

ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎՈՅ

Ա.	Ատենապետ	Գարրիէլ էֆ. Նորատունկեան
Բ.	»	Տր. Տաղաւարեան էֆ.
Գ.	»	Յակոբ էֆ. Պոյաճեան

Ա.	Ատենադպիր	Հմայեակ էֆ. Աբամեանց
Բ.	»	Երուանդ էֆ. Պէյազճեան
Գ.	»	Աղերսանդր էֆ. Փանոսեան

Ն Ա Խ Ա Ք Ն Ն Ի Զ Դ Ի Ի Ա Ն Ք

ՁԵՌՆՀԱՍՈՒԹԵԱՆ ԴԻԻԱՆ

Ա.	Տ. Հմայեակ Արքեպ. Դիմաքսեան
Բ.	Աբամ էֆ. Հալաճեան
Գ.	Աբշակ էֆ. Ալալոյաճեան

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԴԻԻԱՆ

Ա.	Յակոբ էֆ. Պոյաճեան
Բ.	Լեւոն էֆ. Սեղորոսեան
Գ.	Հրանտ էֆ. Ասատուր

ԿԱԼՈՒԱԾՈՑ ԴԻԻԱՆ

Ա.	Պենոն էֆ. Տէյիրմէնճեան
Բ.	Վահան Էսայեան
Գ.	Թորգոմ Պոյաճեան

ՀԱՄԱՐԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ ԴԻԻԱՆ

Ա.	Եղուարդ էֆ. Շիրինեան
Բ.	Խաչիկ Սրվաճեան
Գ.	Պարգեւ էֆ. Փափազեան

ՅԱՐԱԲԵՐԱԿԱՆ ԴԻԻԱՆ

Ա.	Յարութիւն էֆ. Մոստիշեան
Բ.	Բարսեղ էֆ. Աւետիսեան
Գ.	Նշան էֆ. Գալրպեան

ԻՐԱԻԱՍՈՒԹԵԱՆ ԴԻԻԱՆ

Ա.	Տ. Մաղարիա Արքեպ. Օրմանեան
Բ.	Գարեգին Լ. Տէմիրճիպաշեան
Գ.	Մելքոն էֆ. Կիւրճեան

ՆԱԽԱԶԵՌՈՒԹԵԱՆ ԴԻԻԱՆ

Ա.	Դաւիթ էֆ. Տէր. Մովսէսեան
Բ.	Գէորգ էֆ. Մեծատուրեան
Գ.	Հայկ էֆ. Խօճասարեան

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԴԻԻԱՆ

Ա.	Բարթող էֆ. Զօրեան
Բ.	Վահան էֆ. Թէքէեան
Գ.	Ռուբէն էֆ. Զարդարեան

ԵԼԵԻՄՏԻՑ ԹԱՆՋԱԽՈՒՄԲ